

ตำบลนาขอม

อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

ชุมชนนี้ มุ่งสู่วิถีพอเพียง

สารบัญ

- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๕ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๑๖ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๒ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๒๖ แผนที่ความรู้
- ๒๘ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๓๒ ภาคนวนก

คำขวัญของตำบลนาขอม

"นางอมก้าวหน้า พัฒนาอาชีพ ส่งเสริมการศึกษา
พัฒนาชุมชน คนจนไม่มี"

โมเดลนาขอม : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

ทุนเดิม - กลุ่มอนุรักษ์ป่าระดับตำบล
การทำบัญชีครัวเรือน ไร่นาสผสมผสาน
โครงการฯ - การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาตำบล

ทุนเดิม - กองทุนบู้ย โรงสีชุมชน
โครงการฯ - สร้างกองทุนกลุ่ม
อาชีพสำหรับครัวเรือน
พอเพียงอาสา

ทุนเดิม - การขุดสระสาธารณะ
จากการชลประทาน
โครงการฯ - สร้างวิถีการแบ่งปัน
ความรู้และอาสาพัฒนาตำบล

ทุนเดิม - เตาเผาขี้วัว
โครงการฯ - เกิดจุดเรียนรู้เตา ๒๐๐ ลิตร
และจุดเรียนรู้เตาชีวมวลที่
ครัวเรือนพอเพียงอาสาเป็นวิทยากรได้

ทุนเดิม - การสำรวจปัญหาด้านสุขภาพ
โครงการฯ - ให้การอบรมเรื่องเกษตร
ผสมผสาน และการพึ่งพาตนเอง เพื่อ
ขยายผลในเรื่องสุขภาพ

ทุนเดิม - การสำรวจทรัพยากรน้ำและป่าไม้
โครงการฯ - สร้างเวทีการทำความเข้าใจ
เรื่องการจัดการป่าชุมชน
ฟื้นฟูวิถีปลูกอยู่ปลูกกิน หากินในป่า และ
สร้างคนด้วยการปลูกจิตสำนึก

ทุนเดิม - กลุ่มเกษตรสัญจร กลุ่มทอผ้า
โครงการฯ - เกิดกลุ่มอาชีพ เช่น
กลุ่มทำดอกไม้จันทน์ กลุ่มทำไม้กวาด

ทุนเดิม - ร่วมกับ กศน. ตามโครงการ
ต้นกล้าอาชีพ
โครงการฯ - เกิดภาคีสำคัญ คือ
โรงเรียนนาขอม ครัวเรือนพอเพียงอาสา
และเยาวชนได้ร่วมเรียนรู้

สภาพแวดล้อม

ในอดีตการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ของคนเป็นไปตามการเลือกแหล่งน้ำหรือป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ ตำบลนาขอม เริ่มต้นขึ้นคล้ายกับที่อื่นๆ ในชนบทของไทย คือ มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากที่ต่างๆ เข้ามาอยู่ในพื้นที่ตำบลนาขอม เช่น มาจากอำเภอโกสุมพิสัย ในจังหวัดนครสวรรค์ และจากจังหวัดทางภาคอีสาน เป็นผลให้ภาษาที่ใช้ส่วนมากเป็นภาษาอีสานและภาษากลาง

ตำบลนาขอม มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงมีภูเขาล้อมรอบเทลาดลงไปทางทิศตะวันตก มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๕๐ - ๑,๘๘๐ เมตร สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ดินเหนียว ดินลูกรัง ซึ่งเหมาะสมในการปลูกพืช เช่น ทำนา ทำไร่ ส่วนที่เป็นที่สูงเหมาะกับการเลี้ยงสัตว์และปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ ตำบลนาขอมเดิมมีฐานะเป็นหมู่บ้านในเขตการปกครองของตำบลวังน้ำลึก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๑ ทางราชการได้ยกฐานะขึ้นเป็นตำบลนาขอม ปัจจุบันประกอบด้วย ๑๑ หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรประมาณหกพันคน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ไร่ มัน ไร่ข้าวโพด ไม้ผล และรับจ้างทั่วไป 💧

ความเป็นมา

แม้ตำบลนาขอมจะมีประวัติศาสตร์ชุมชนมายาวนาน ทว่าพื้นที่นาขอมเองได้กลายมาเป็นดินแดนใหม่ของผู้อพยพ และเริ่มมีการพัฒนาตามแบบฉบับของชุมชนเอง การพัฒนาในพื้นที่มีโครงการที่หลากหลาย ทั้งจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชนเองเข้ามามีส่วนร่วม จนเกิดการเปลี่ยนแปลงหลากหลายอย่าง โดยสามารถสรุปเป็นช่วงเวลา ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๘

ยุคเริ่มต้นรับการพัฒนา

ในช่วงนี้สถานการณ์คอมมิวนิสต์ยังคุกรุ่นไปทั่วทุกพื้นที่ตำบลนาขอมเองได้รับโครงการสร้างโรงเรียนโดยตำรวจตระเวนชายแดนและเปิดทำการให้นักเรียนในท้องถิ่นเข้าเรียน จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาของรัฐและเริ่มต้นรับการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชน

พ.ศ. ๒๕๒๙-๒๕๔๐

ยุคตื่นตัวและพัฒนา

ช่วงเวลานี้เป็นยุคที่ชาวนาขอมร่วมมือกับองค์กรเอกชนต่างประเทศที่ชื่อว่า "Save the Children" แต่ชาวบ้านเรียกสั้นๆ ว่า "โครงการเซฟฯ" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อดูแลเด็กในประเทศยากจน โครงการเซฟฯ ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของครอบครัวทั้งทางด้านอาชีพ และการสร้างสุขลักษณะ ซึ่งทางโครงการเซฟฯ ได้เข้ามาหนุนช่วยชาวนาขอม โดยไม่ได้มาในรูปแบบเงินแต่เปลี่ยนเป็นให้ความรู้ เทคนิค และวิธีการ ในการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ

กระบวนการพัฒนาของโครงการเซฟฯ ในช่วงนี้เองยังถือเป็นช่วงของการตื่นตัวเรื่องการอนุรักษ์ป่า เพราะนอกจากจะส่งเสริมเรื่องการรวมกลุ่มระบบสุขภาวะในครัวเรือน และการเกษตรแล้ว ทางแกนนำเริ่มพูดคุยกันเรื่องการอนุรักษ์ป่าในตำบล เนื่องมาจากปัญหาการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าของทั้งชาวบ้านในพื้นที่ และจากนายทุนนอกพื้นที่ จนสามารถตั้งกลุ่มอนุรักษ์ได้อย่างอิสระมากขึ้น เกิดกลุ่มเกษตรสัญจร หรือนักส่งเสริมดินเปล่า พัฒนากลุ่มจนเข้มแข็งและกลายเป็นสมาคมเกษตรกรพัฒนาการเกษตรสิ่งแวดล้อม จ.นครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๑

ยุคพัฒนาอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์ป่ามีความเข้มแข็งมาก เกิดเครือข่ายป่าอำเภอไพศาลี ซึ่งก่อตั้งจากแกนนำของสองตำบล คือ ตำบลวังน้ำลึกและตำบลนาขอม ทำให้มีกลุ่มต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานมากขึ้น ต่อมาตำบลนาขอมได้รับการจัดตั้งให้มืองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ส่งผลให้กลุ่มอนุรักษ์ป่ามีเงินสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเฝ้าระวังมากขึ้น และนำโครงการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรเข้าเป็นส่วนหนึ่งในนโยบาย อบต. ทำให้กลุ่มอนุรักษ์ขยายตัวมากขึ้น และสร้างแกนนำรุ่นใหม่เพื่อสานงานภายในตำบลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นผลจากการฟื้นฟูป่าในตำบลทำให้ผู้คนที่เคยอพยพเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ย้ายกลับเข้ามาจนมีผู้คนอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น

■ กุณตำบล

ตำบลนาขอมเป็นตำบลหนึ่งที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและรู้จักตนเอง จนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้นำในชุมชน ที่เรียกว่า "นักส่งเสริมคืนเปล่าของกลุ่มเกษตรกรสัญจร" โดยกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มคนที่น่ายกย่อง เพราะได้ร่วมกันทำหน้าที่ให้ความรู้ตามหมู่บ้านต่างๆ จนสามารถขับเคลื่อนโครงการพัฒนาของตำบลให้ดำเนินไปในทิศทางที่วางไว้ แต่กระนั้นการขับเคลื่อนจะบรรลุผลหรือไม่ ก็ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยสำคัญนั่นคือต้นทุนของตำบล ซึ่งการเข้าใจทุนเดิมของตำบลที่มีอยู่ก็เปรียบเสมือนการเข้าใจตนเอง ว่ามีอะไรอยู่บ้าง และนำสิ่งที่มีอยู่ไปต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร สำหรับตำบลนาขอมนั้นมีทุนเดิมที่สามารถนำไปพัฒนาได้ดังนี้

ทุนทางด้านทรัพยากรท้องถิ่น

ในช่วงกว่า ๒๐ ปีที่ผ่านมา ป่าชุมชนตำบลนาขอม มีการฟื้นตัว ทำให้ระบบนิเวศกลับมามีความหลากหลายของพรรณพืชและสัตว์ สภาพป่าของตำบลนาขอมส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าไม้ไผ่ ไม้ลวก และพันธุ์ไม้ป่าต่างๆ รวมทั้งมีพืชสมุนไพรขึ้นอยู่จำนวนมาก และยังพบสัตว์ต่างๆ เช่น ค่าง ซึ่งแสดงให้เห็นความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของป่าชุมชน

ด้านแหล่งน้ำ มีลำห้วยหลายสายที่ตัดผ่านในพื้นที่ตำบล เป็นเหมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงผู้คนในการอุปโภคบริโภค ไม่ว่าจะเป็นลำห้วยใหญ่ ห้วยน้ำใส และเหมืองพระ อีกทั้งยังมีสระน้ำผุดขึ้นสำหรับใช้อุปโภค ขนาด ๘ ไร่ ๑ แห่ง และ ๔ ไร่ ๓ แห่ง เพียงพอสำหรับใช้ในแต่ละชุมชน

ด้านดิน สภาพดินในพื้นที่เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งทำนาข้าว ทำไร่มัน ไร่ข้าวโพด ตลอดจนจนเพาะปลูกไม้ผลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ทุนทางด้านศักยภาพแกนนำ

ตำบลนาขอมมีการสร้างคนผ่านโครงการพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน เรียนรู้ผ่านการทำงาน ผ่านกิจกรรม ที่ทั้งชาวบ้านและแกนนำเป็นผู้วิเคราะห์ วางแผน และออกแบบดำเนินงานเอง เน้นกระบวนการสร้างภาวะผู้นำที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ อีกทั้งยังโคเค้นในแง่ของการวิเคราะห์ปัญหาและนำมาจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือคณะทำงานอย่างเป็นระบบ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ป่าที่ได้เกิดเครือข่ายป่าอำเภอโศก กลุ่มเกษตรกรสัญจรที่เน้นการสร้างและพัฒนาแกนนำและสร้างวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ ที่ต่อมากลุ่มดังกล่าวได้พัฒนาเป็นสมาคมเกษตรกรพัฒนาการเกษตรสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครสวรรค์ 🌿

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ตำบลนาขอมเข้าร่วมดำเนินงานโครงการรักษ์ป่า สร้างคน ๘๔ ตำบลวิถีพอเพียง ในระยะที่ ๑ ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ ที่มีแกนนำคือ ถนนม ช่างงาน ผู้ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ได้ชักชวนตำบลนาขอมให้เข้าร่วมงานกับโครงการฯ ทำให้ตำบลนาขอมมีโอกาสดูแลเรียนรู้ เก็บเกี่ยวประสบการณ์ และเพิ่มพูนศักยภาพเกี่ยวกับงานชุมชน โดยเฉพาะเรื่องการดูแลสุขภาพทรัพยากรป่าไม้ โดยได้ร่วมขับเคลื่อนประเด็นป่าชุมชนในเครือข่ายป่าชุมชนอำเภอไพศาลี และสมาคมเกษตรกรพัฒนาการเกษตรและสิ่งแวดล้อม จังหวัดนครสวรรค์ (กพส.) จนกระทั่งสามารถดำเนินงานพัฒนาหลายๆ ด้านได้ด้วยตัวเองอย่างเข้มแข็ง ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการทำโครงการการจัดการทรัพยากรป่าร่วมกับ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ส่งผลให้คณะกรรมการกลางของโครงการฯ เลือกตำบลนาขอมเป็นพื้นที่นำร่อง ๘ ตำบล สร้างความภูมิใจให้แก่คนในชุมชนเป็นอย่างมาก 🔥

■ กลไกการขับเคลื่อน คณะกรรมการโครงการฯ

แม้ในช่วงแรกของการดำเนินงานจะยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก เพราะยังไม่มีกำหนดบทบาทการทำงานคณะกรรมการโครงการฯ ที่ชัดเจน แต่ภายหลังการเปิดเวทีชี้แจง ทางตำบลได้มีการพูดคุยกันภายในตำบลของ ตัวเองโดยกำนันไสว ศรีบรรเทา ได้มีการชี้แจงถึงที่มาที่ไปของโครงการฯ อีกครั้ง

หลังจากนั้นจึงได้มีการสรรหาคณะกรรมการโครงการฯ จากผู้นำแต่ละหมู่บ้าน โดยสัปดาห์แรกนั้นแบ่งออกเป็น ผู้ใหญ่บ้าน ๑ คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๒ คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อย ๑ ใน ๓ ของแต่ละหมู่บ้าน เฉลี่ย ๕ คนต่อหมู่บ้าน รวมเป็น ๕๕ คน เพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ในโครงการฯ

นอกจากนี้ยังได้มีการชักชวนบุคคลที่มีประสบการณ์ การทำงานพัฒนาและมีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงตัวแทนจากหน่วยงานและองค์กรท้องถิ่นต่างๆ ให้เข้าร่วมเป็น คณะที่ปรึกษาให้กับคณะกรรมการโครงการฯ ด้วย

บทบาทที่สำคัญของคณะกรรมการโครงการฯ คือ วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแผน ดำเนินการตามแผน ติดตาม ผลการดำเนินงาน รายงานผล และร่วมสรุปบทเรียน ทั้งนี้ เมื่อได้เห็นถึงหลักการและกระบวนการทำงานของโครงการฯ ที่ชุมชนสามารถนำมาต่อยอดงานพัฒนาที่ได้ทำมาก่อนแล้ว โดยเฉพาะงานด้านการจัดการป่าชุมชน ทำให้ชุมชนตอบตกลง เข้าร่วมโครงการฯ อย่างไม่ลังเล โดยมีกำนันไสว ศรีบรรเทา เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการขับเคลื่อนงานของโครงการฯ มีเพื่อนร่วมงานในเครือข่ายป่าชุมชนอำเภอไพศาลี และสมาคม เกษตรกรพัฒนาการเกษตรและสิ่งแวดล้อมนครสวรรค์ (กพส.) เป็นผู้ร่วมสนับสนุนหลัก และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน ท้องถิ่นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนาขอม สถานีอนามัยตำบล สถานศึกษาในพื้นที่ และหน่วยงานจัดการ ป่าไม้ในพื้นที่

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลนาขอม

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
นายไสว ศรีบรรเทา

คณะกรรมการฝ่าย
บริหารแผนงาน/กิจกรรม

นายบุญยง อินทร์ประสิทธิ์
นายสมร โภพา

คณะกรรมการฝ่าย
การเงินและบัญชี

นายสมคิด ปั่นจอม
นายคุณภัทร์ ลอยเมฆ

คณะกรรมการฝ่าย
จัดซื้อจัดจ้าง

นายสมชาติ ฤทธิเดช
นายกุล เพชรพรชัย

คณะกรรมการฝ่าย
ติดตามและประเมินผล

นายสมชาติ ฤทธิเดช
นายกุล เพชรพรชัย

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบลเป็นลูกหลานในท้องถิ่นทำให้การทำงานเป็นไปโดยง่าย มีเทคนิคและวิธีการทำงานของตนเอง โดยเน้นไปที่การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อต้องการระดมความคิดหรือการติดตามงาน ก็ใช้วงสนทนาตามธรรมชาติ ส่วนวิธีการติดตามงานก็ปฏิบัติงานแบบไม่ได้ใช้คำว่าติดตามงาน แต่ใช้การแวะไปเยี่ยมเยียนและถามไถ่พูดคุย เพื่อให้ได้ประเด็นก่อนการทำงาน โดยมีการนำเอาปัญหามารวมกันก่อน เช่น ปัญหาเร่งด่วนในตำบล เรื่องหนี้สิน ดิน น้ำ ป่า จากนั้นมีการหาวิธีการจัดการภายใต้เงื่อนไขของโครงการฯ ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักความพอเพียงและการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเป็นสำคัญ

ส่วนเจ้าหน้าที่ประจำภาคนั้นมีบทบาทการทำงานของตนเองอยู่สามส่วน คือ บทบาทที่หนึ่งการทำงานกับสมาคมเกษตรกร เนื่องจากตนเองเป็นหนึ่งในสมาคมฯ ซึ่งเป็นองค์กรของชาวบ้านมองเป้าหมายของสมาคม ในฐานะบทบาทของสมาคมต้องติดตามและตรวจสอบประเด็นการเคลื่อนไหวงาน

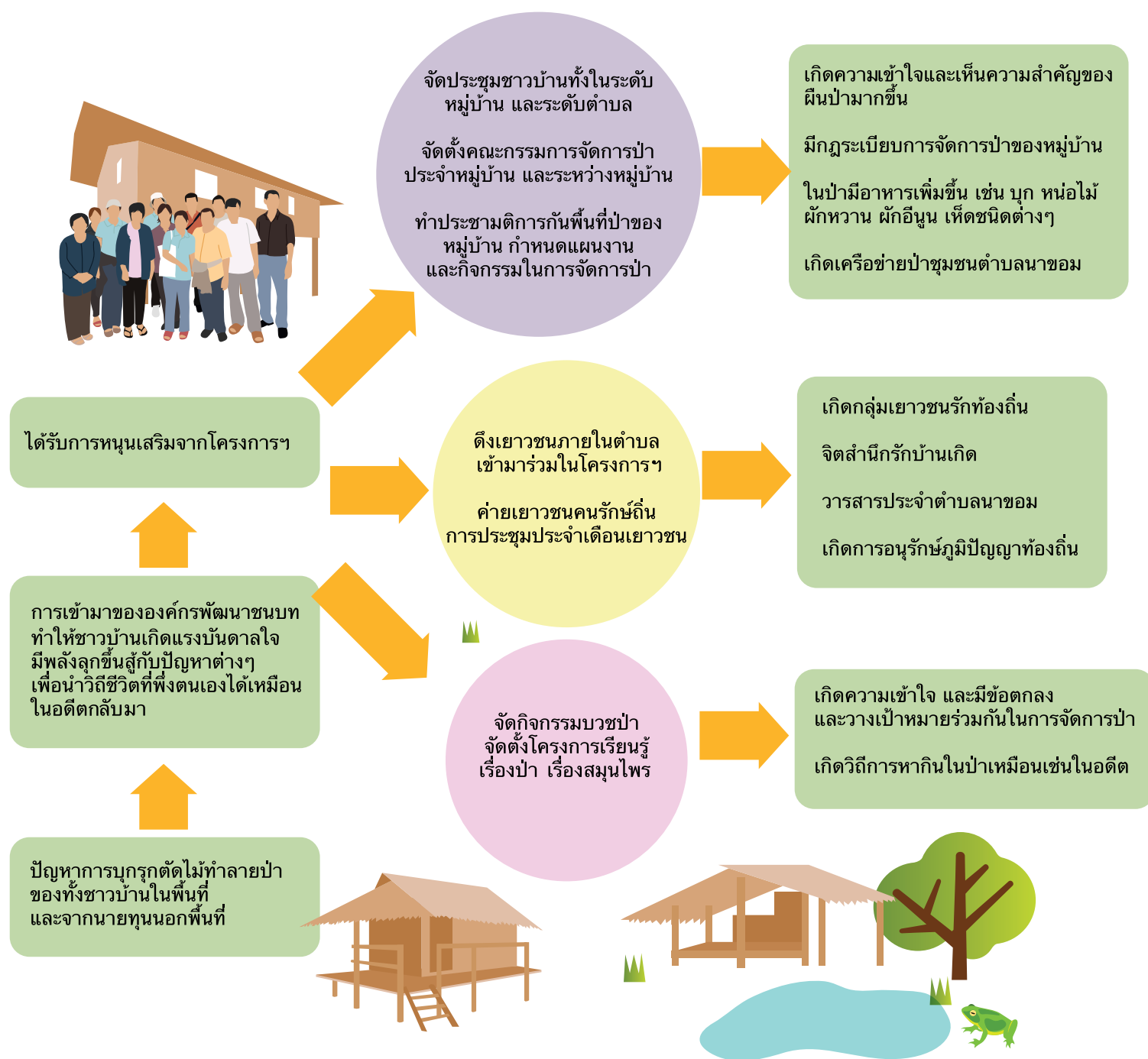

เดิมทั้งกองทุนข้าว เกษตรผสมผสาน ป่า และออมทรัพย์ บทบาทที่สอง คือ บทบาทเจ้าหน้าที่ประจำภาค ทำหน้าที่หนุนเสริมเจ้าหน้าที่ประจำตำบล เน้นไปที่การวางแผนงานร่วม การจัดเวทีกระบวนการ การช่วยทำงานทุกขั้นตอนของโครงการเริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูลเศรษฐกิจครัวเรือนและพลังงาน การจัดการเอกสาร และการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล อีกทั้งยังติดตามแผนงานกิจกรรมควบคู่ไปกับเจ้าหน้าที่ประจำตำบล ทั้งยังมีการประชุมวงเล็กอย่างไม่เป็นทางการกับเจ้าหน้าที่ประจำตำบลอยู่เสมอ และบทบาทที่สาม คือ การพยายามสร้างคนรุ่นใหม่เพื่อสามารถทำงานสานต่องานให้ได้ มีการเชิญชวนคนนอกให้เข้ามาช่วยงาน และพาเด็กๆ ในพื้นที่ให้เข้ามาทำงานร่วมกัน

ทั้งนี้ การทำงานของเจ้าหน้าที่ทั้งสองส่วน ยังมีที่ปรึกษาภาค เข้ามาเสริมวิธีคิดและคอยดูภาพรวมของโครงการฯ เพื่อให้การขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพ และคอยให้คำแนะนำ และแก้ปัญหาต่างๆ ให้กับโครงการฯ เพื่อให้แผนงานและกิจกรรมสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ 💧

■ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่ การจัดการทรัพยากรป่า

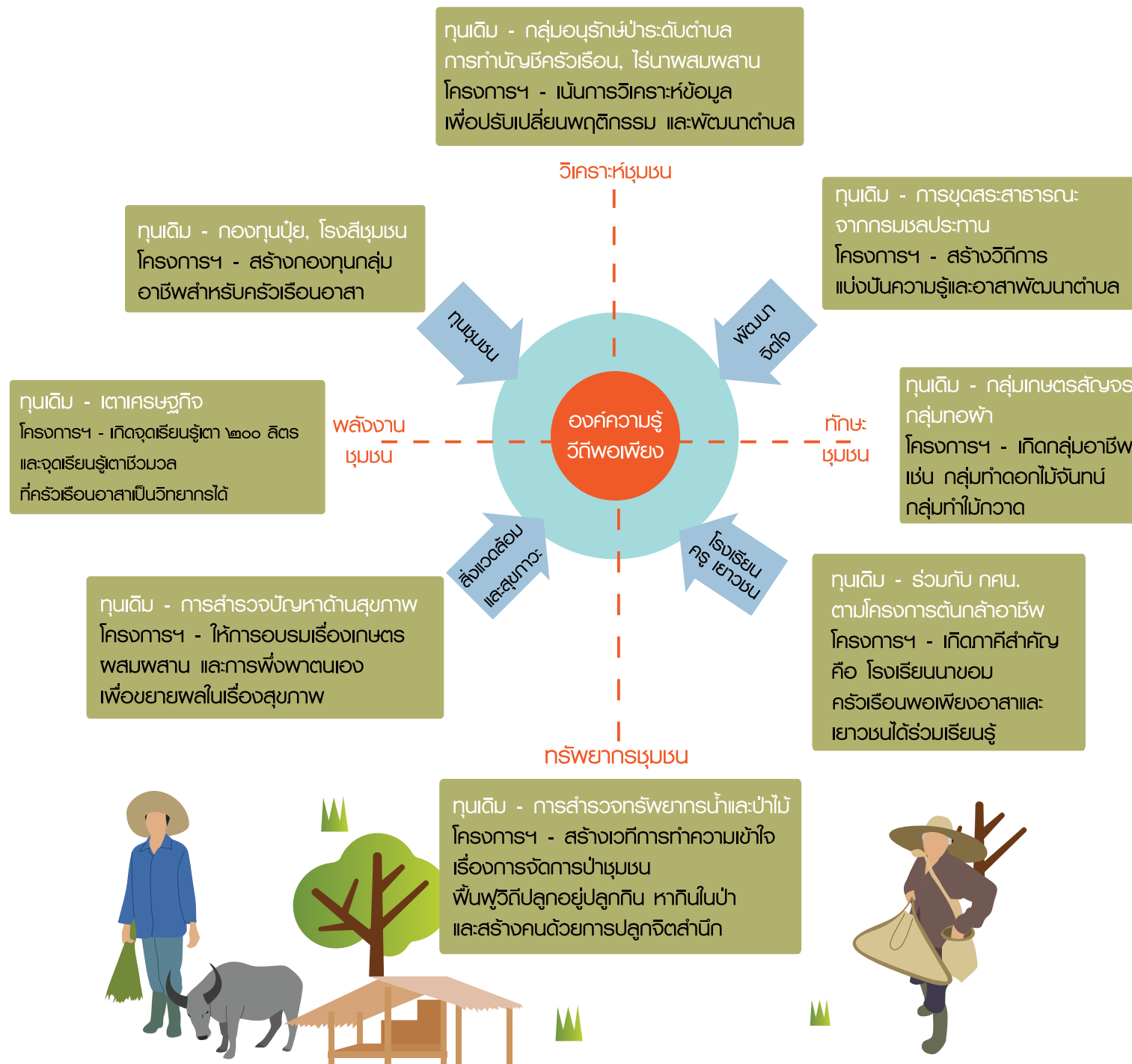
การเข้ามาของโครงการฯ ไม่เพียงแต่ทำให้เครือข่ายได้ขยายกิจกรรมการจัดการป่าให้ครอบคลุมมิติต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวมเท่านั้น แต่โครงการฯ ยังได้มอบมรดกที่มีค่าต่อการจัดการป่าชุมชนของเครือข่ายป่าชุมชนตำบลนาขอม นั่นก็คือแนวคิดเรื่องความพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดที่หายไปจากชุมชนเป็นเวลานาน นับตั้งแต่ชุมชนได้ก้าวสู่ยุคสมัยใหม่ ที่มีทุนนิยมเป็นเข็มทิศบอกทางเมื่อโครงการฯ เข้ามาผลักดันวิถีพอเพียงอย่างจริงจัง ทำให้แนวคิดเรื่องความพอเพียงที่เคยเป็นแนวคิดหลักในการดำรงชีพสมัยรุ่นปู่ย่าได้กลับคืนมา โดยการฟื้นฟูวิถีการปลูกอยู่ปลูกกิน วิถีการหากินในป่า รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมที่มีคุณค่าขึ้นมาอีกครั้ง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเข็มทิศบอกทางอันใหม่ที่ช่วยให้การจัดการป่าตำบลนาขอมก้าวเดินไปอย่างถูกต้องถูกทาง

สำหรับงานด้านการจัดการป่า "เครือข่ายป่าชุมชนตำบลนาขอม" ได้ใช้แนวคิดวิถีพอเพียงอย่างจริงจัง ด้วยการฟื้นฟูวิถีการปลูกอยู่ปลูกกิน วิถีการหากินในป่า นอกจากนี้ได้เน้น "สร้างคน" ควบคู่กับการรักษาป่า จึงจะทำให้เกิดความยั่งยืน เพราะงานรักษาป่าไม่มีจุดสิ้นสุด เป็นงานที่หยุดทำไม่ได้ แม้จะสามารถดูแลรักษาป่าได้ในวันนี้ แต่วันหน้าก็ต้องสร้างจิตสำนึกให้กับลูกหลานเพื่อให้หวงแหนทรัพยากรและรักษาป่าให้คงอยู่ต่อไป

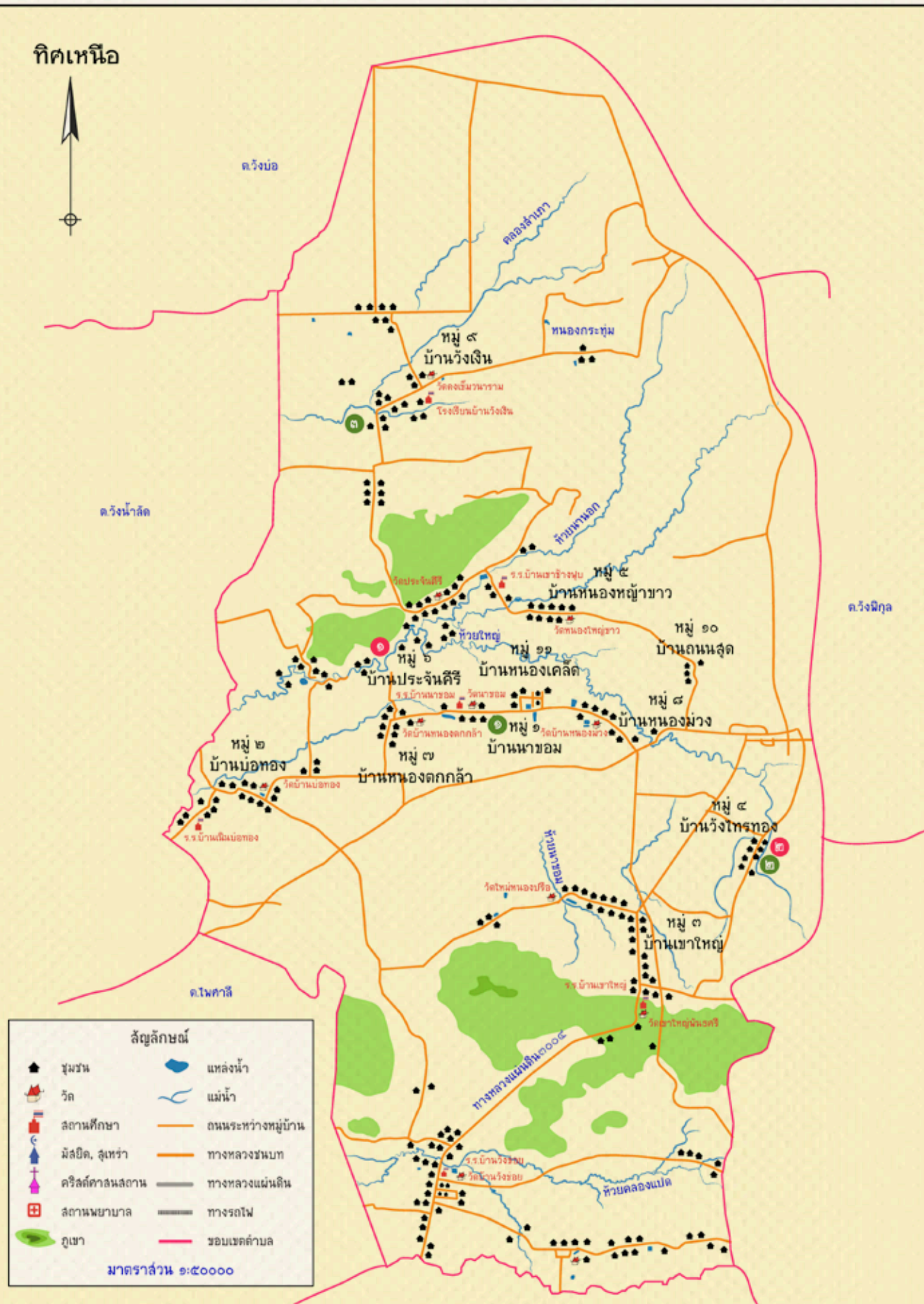
ครัวเรือนพอเพียงอาสา

สภาพวิถีชีวิตของชาวนาขอมมีความผูกพันกันในระดับหมู่บ้าน และผูกพันกันทางเครือญาติ เป็นสังคมเกษตรกรรม ต่อมาเมื่อเปลี่ยนวิถีการผลิตแบบพึ่งพามาสู่การผลิตเพื่อขาย ทำให้เกิดการเร่งการผลิตด้วยการใช้สารเคมีจำนวนมาก เกิดภาวะต้นทุนการผลิตสูง และความไม่แน่นอนในราคาผลผลิตในท้องตลาด ทำให้แกนนำในตำบลเล็งเห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขกระทันหันได้ ร่วมมือกับโครงการ SIF และ อกส. ในการทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้งยังมีการเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสานกับโครงการเซฟฯ ต่อมาเมื่อทางตำบลนาขอมร่วมมือกับโครงการฯ ทำให้มีการทำงานที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายไปที่ครัวเรือนพอเพียงอาสาเป็นฐานการขับเคลื่อน ผ่านฐานข้อมูล ECEN การทำบัญชีครัวเรือน การให้ความรู้และทักษะ จนกระทั่งได้ผลลัพธ์รูปธรรมความสำเร็จในแง่ของระดับครัวเรือน คือ คนต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดความรู้ด้านวิถีพอเพียงภายในตำบล ครัวเรือนพอเพียงอาสา และรูปธรรมความพอเพียงที่เกิดขึ้น อาทิ การปลูกอยู่ปลูกกิน พลังงานชุมชน และทักษะอาชีพ ทั้งนี้ทางตำบลนาขอม มองว่าครัวเรือนพอเพียงอาสาถือเป็นกลไกสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนงานด้านวิถีพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรมและถือเป็นฐานรากสำคัญในการพาตำบลไปสู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน เนื่องจากครัวเรือนถือเป็นหน่วยเล็กที่สุดในสังคมอันประกอบรวมกันเป็นตำบลและประเทศชาติได้ในที่สุด 💧

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลนาขอม

คนต้นแบบ

- ๑ นางลำไย เสริมแสง หมู่ ๑
- ๒ นายวิเชียร ฝักขี้เหล็ก หมู่ ๔
- ๓ นายอุ้น พึ่งสำราญ หมู่ ๙

จุดเรียนรู้

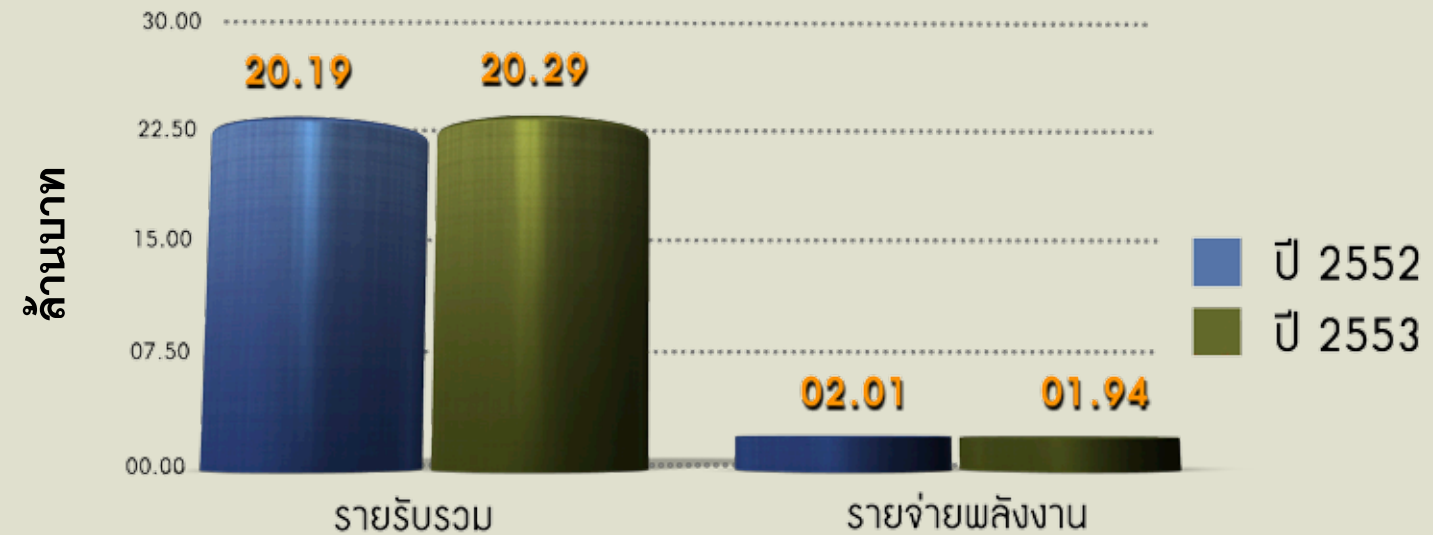
- ๑ กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน หมู่ ๖
- ๒ จุดเรียนรู้กลุ่มเกษตรชีวภาพ หมู่ ๔

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงาน ในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้น ๐.๑ ล้านบาท คิดเป็น ๑% ของรายรับรวมในปี ๒๕๕๒ และรายจ่ายด้านพลังงานในปี ๒๕๕๓ ลดลง ๐.๐๗ ล้านบาท คิดเป็น ๑% ของรายจ่ายรวมในปี ๒๕๕๒ ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ เปรียบเทียบข้อมูล รายรับรวม และรายจ่ายพลังงานระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลงจากการทำกิจกรรม
ตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลนาขอม ขอลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้ ๕,๕๐๓ กิโลกรัม จากกิจกรรมรณรงค์
การประหยัดพลังงาน พลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม และจูงมือซื้อพืชผลทางการเกษตร
ในชุมชน

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ...บทสรุปความพอเพียง

อُن พึ่งสำราญ

เกษตรกรผสมผสาน

เรียนรู้วิถีเกษตรผสมผสานโดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง นำทาง

อُنเป็นหนึ่งในครัวเรือนอาสา สนใจเข้าร่วมโครงการฯ ด้วยเห็นว่าเป็นโครงการที่นำเอาแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาปรับใช้และทำให้เกิดสติในการใช้ชีวิต และยังได้เรียนรู้เรื่องการลดพลังงาน ด้วยการใช้เตาถ่านสองร้อยลิตร โดยได้เข้าร่วมอบรมการทำเตาที่อาศรมพลังงานและกลับมาทำเองที่บ้าน และจากการไปดูงานก็ได้แนวคิดการทำเครื่องไม่ข้าวแบบโบราณมาทดลองทำที่บ้าน ซึ่งก็ปรากฏว่าใช้งานได้ดี นอกจากนี้เขายังเป็นแกนนำของกลุ่มผู้สูงอายุในการทำไม้กวาด ทั้งเพื่อไว้ใช้และไว้ขาย โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการฯ ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีรายได้เสริมอีกด้วย

วิเชียร พักชื่น

เกษตรกรผสมผสาน

ครอบครัวของวิเชียรล้มลุกคลุกคลานต้องออกไปหางานทำนอกภาคเกษตร รับจ้างในกรุงเทพฯ ไปวันๆ อยู่กว่า ๑๐ ปี ปล่อยให้เรือกสวนไร่นารกร้างเรื่อยมา บางส่วนก็ปล่อยให้คนอื่นทำ คือให้ญาติเช่า แต่ก็ไม่มีเงินเก็บ

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๔๘ จึงตัดสินใจกลับมาใช้ชีวิตที่บ้านอีกครั้ง เนื่องจากเริ่มท้อแท้และไม่เห็นอนาคตในสิ่งที่ทำ จึงตัดสินใจกลับมาเป็นนายตัวเองในพื้นที่ของตัวเอง โดยวิเชียรได้เสนอหลักการในการจัดการสวนว่า "ต้องอาศัยความคิดของตัวเองก่อนที่จะปลูก โดยเน้นความเหมาะสมเกื้อกูล เมื่อพอเพียงที่จะบริโภคในครัวเรือนแล้ว ก็ผลิตเพื่อขายโดยเน้นการเอาของในสวนไปขายเองในตลาด"

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นางคำปุ่น พลเยี่ยม	๓๑. นายจุลแพ ขันทอง	๖๑. นางสาวสมจิตร ชูทอง	๘๑. นายแสวง เห่งำวังจาน	๘๕. นางสาวดวงเนตร น้อยธรรมศักดิ์	๘๘. นายสมชาติ ฤทธิ์เดช
๒. นางหนู คล้ายมาศรา	๓๒. นายสมบัติ ปานคง	๖๒. นายสมจิตร กลิ่นแผ่น	๘๒. นายเสนาะ โพธิ์พันธ์	๘๖. นายพรม อินทร์นอก	๘๙. นายอำนวย เจริญเขต
๓. นางทวิ แก่นสิงห์	๓๓. นายคณัฏร์ ลอยเมฆ	๖๓. นายสวิต แสนนุช	๘๓. นายประกอบ กวคขุนทด	๘๗. นายอุดม สาการินทร์	๑๐๐. นายบุญสวย แสนบัว
๔. นางคม พรมเดือน	๓๔. นายกฤษกร มณฑป	๖๔. นางพิสมัย ธารพรม	๘๔. นายทองปน ศรีราม		
๕. นางอำพร คำนาค	๓๕. นายวิเชียร ฝึกขึ้น	๖๕. นายจรรยาศักดิ์ โพธิ์พันธ์			
๖. นายสมปอง โพธิ์หนองโคก	๓๖. นางสาวพิณ สวนเรือง	๖๖. นางกัลยาณี เรืองชม			
๗. นางสมพร โพธิ์พันธ์	๓๗. นางประจวบ มีมสงค์	๖๗. นายทา โพธิ์พันธ์			
๘. นางเทวรัตน์ ช้อยชค	๓๘. นายสวิง สุขอ่ำ	๖๘. นางพิน โพธิ์พันธ์			
๙. นายประกาศ เสริมแสง	๓๙. นางบัว เตียนแป๊ะ	๖๙. นางอรุณ คำนาวดี			
๑๐. นางลำควน ปิ่นทอง	๔๐. นายจรรยา จันทร์รอง	๗๐. นางขวัญเรือน ทองจันทร์			
๑๑. นางลำไผ เสริมแสง	๔๑. นายประนอม คชะ	๗๑. นายสายชล สายบุญรอด			
๑๒. นายสมร โกพา	๔๒. นายประกอบ พิมพ์เปีย	๗๒. นางสาวฤทธิ โพธิ์พันธ์			
๑๓. นางพัชณี สุขจิตร	๔๓. นายวินันต์ มธุโป	๗๓. นายเอกเพชร สัมฤทธิ์			
๑๔. นางสาวกัญญา ยอดทอง	๔๔. นายสง่า ใจคำงพลู	๗๔. นางสาวเนียง โพธิ์พันธ์			
๑๕. นางสาวราญ เชื้อนุ่น	๔๕. นายณรงค์ เชื้อนุ่น	๗๕. นายพอเจตน์ แจ้งเปีย			
๑๖. นายสนั่น ฝึกทอง	๔๖. นายสนุ่น เก่งสูงเนิน	๗๖. นางสาวสุลี พึ่งสำราญ			
๑๗. นายสามารถ จิตรทรัพย์	๔๗. นายทองพูล ศรีเคน	๗๗. นายอุ่น พึ่งสำราญ			
๑๘. นางคำ เข้มแข็ง	๔๘. นายจำนอง มธุโป	๗๘. นายสมศักดิ์ แจ้งเปีย			
๑๙. นางมาลัย เสือเดือน	๔๙. นายสมจิตร คงดี	๗๙. นางน้ำเพชร ประชาสุข			
๒๐. นางทองเรือง มากบุญ	๕๐. นายปาน มธุโป	๘๐. นายไกร โกษา			
๒๑. นางสาววินาพร คงเจริญ	๕๑. นายสนั่น เก่งสูงเนิน	๘๑. นายเสน่ห์ นาสนม			
๒๒. นายประคอง ภูหนู	๕๒. นางวรรณิ รัตน์วิโรจน์	๘๒. นายแดง อินทร์สุข			
๒๓. นายอุดม เทศยงค์	๕๓. นางเครือวรรณ อรุณฉาย	๘๓. นางเรไร งามเลิศ			
๒๔. นายเคื่อน เทศยงค์	๕๔. นางสาวลำไย กลิ่นแผ่น	๘๔. นายผิน อินพามา			
๒๕. นายบุญธรรม เขียวลาย	๕๕. นายสุก จาบทอง	๘๕. นางจันสี โกษา			
๒๖. นางแอ็ค จันจำรูญ	๕๖. นางสาวขวัญเรือน กลิ่นแผ่น	๘๖. นางชมพู่ กลมขุนทด			
๒๗. นายจำรอง เข็นสุข	๕๗. นางมีสง่า ศรีบริรเทา	๘๗. นางวิมล อินพามา			
๒๘. นางจำเรียง พันภู	๕๘. นายแดง ชูทอง	๘๘. นางสาวน เจริญสุข			
๒๙. นางประเทือง ปั่นจอม	๕๙. นางวรรณา แสนนุช	๘๙. นางทอง คงมาลัยกุล			
๓๐. นางแดงอ่อน ครัสนนทรี	๖๐. นายสำเร็จ สุ่มน้อย	๙๐. นายนิพนธ์ โกษา			

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นายไพรวลัย ศรีบริรเทา
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นางสาวจารึก ช่วยงาน
ที่ปรึกษาภาค	นายมงคล พนมมิตร

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com